Sait Faik için

Nezihe Meriç

Ölüm denen şeyin acısını ve korkusunu ilk defa Sait Faik'in ölümü ile tanıdım. Bir türlü olağan sayamadım bu ölümü. Müthiş bir panik içinde günlerce tesirinde kaldım. Hem ona, hem ağlanacak ne kadar şeyim varsa onlara ve galiba: «Ya ben de ölüverirsem!» diye çok seneler sonraya koyduğum kendi ölümüme ağladım. Ebediyet, bütün fikri, falan filân bilmem ben. Ben ölmek istemiyorum. Sait Faik de ölmemeliydi. Hiç birimiz ölmiyelim. Yaşamak, her şeye rağmen harikulâde birşey.

Sait Faik'in ölümü hayatın alelâde ve çileli günlerinin dışında varolan, yaşamayı değerlendiren bir şeyin birden bire yok olması, tılsımın bozulması, inanmak istediğimiz, tutunmaya çalıştığımız kuvvetlerin birden değerini kaybedip sıfıra inmesi gibi birşey oldu benim için. Denge bozuldu. Ben, Sait Faik'le arkadaşlık, hattâ ahbaplık etmedim. Onu sadece hikâyelerinden tanır, masal kahramanı gibi birşey sayardım... Ölümünden sonra yazılan yazılarda ha benim de bir kuru tuzum olsun diye kırık dökük bir iki hâtıra var, onları yazacağım.

"Etki" kelimesini ilk defa kullandığı gün ada vapurunda karşılıklı oturuyorduk. O beni tanımıyordu. Ben de rahatça onu seyrediyordum. "Etki" kelimesini söyler söylemez, kendi de şaştı. "Gördün mü, dedi arkadaşına. -Şişman, açık renk gözlü, gürültülü bir doktordu bu.- Olacak, zamanla olacak. İlk defa kullanıyorum bu kelimeyi, hiç de yadırgamadım." Sonra dil meselesi üzerinde tartışmaya başladılar. Hemen o günlerde bir tesadüfle Bedri Rahmi'nin atölyesinde karşılaştık. Tanıştırıldık falan. Bir zaman yan yan beni gözden geçirdi. Sonra: "Ben sizi tanıyor gibiyim." dedi. Söyledim: "Etki kelimesini ilk defa kullandığınız gün..." "Ha..." dedi, düşündü. Sonra biraz daha açıklayınca hatırladı. "Ben de gözlerimi böyle açmış size bakıyordum." dedim. "Niye?" "Hiç yakından görmemiştim de..." "Eee?" "İşte öyle," dedim. Hışırtılı bir sesi varmış, diye düşündüm, "O da ne öyle, dedi. Firengili gibi birşey..." Sonra kalktı, masanın üzerinde duran dergileri karıştırdı. İçinde «Aksaray Dolmuş» olan Seçilmiş Hikâyeler Dergisi'ni buldu. "Bunu okudum." dedi. "Nasıl?" dedim. "İyi" dedi. "Hikâye değil ki o." dedim. Yan yan suratıma baktı. Gülmem tuttu, sustum. Bizim çocuklar ne zaman: "Hadi kız sen de hikâyeci misin." diye beni kızdıracak olsalar, hemen: "He hey!.. derim, Sait Faik bile..." "Kadınsın diye nezaketen söylemiştir." derler. Ölümünden bir ay önce kadardı. İstiklâl caddesinde karşılaştık. "Vay!.." dediler yanımdakiler: Oktay Akbal, Salim Şengil, Attilâ İlhan. Sait Faik bana şöyle bir baktı, ama hiç yüz vermedi. Zaten canım sıkılıyordu, iyice bozuldum. "Hâle bak, dedim. adam yerine bile koymuyor insanı." Suratımı asıp, somurttum. Bir ara Attilâ İlhan dişlerinin arasından birşey söyledi ona. Ta öbür uca, bana, fısıltılı bir "Z ç" geldi. "Nezihe Meriç bu işte" demiştir zahir. O zaman çocuksu bir halle şaşırdı, bir telâşlandı. Hemen benim yanıma geçti. "Affedersiniz hanımefendi, dedi. Ben sizi tanıyamadım. Bir sene falan oldu görüşmiyeli..." O günden beri, "Bizim memleketin bir tip kızı vardır, ona (Ulan ne kızsın be) denir, (Yahu kızım) denir, (Bacım, kardeşim) denir ama imkânı yok hanımefendi denmez" diye arkadaşlara söyleyip söyleyip kızıyordum. Bir görsem, hemen söyliyecektim. Hakaret gibi geliyordu. Zoruma gidiyordu. Seçilmiş Hikâyeler Dergisi'nin sergisinde karşılaştığımızda söyliyemedim. Havası yoktu. Sonra da ölüverdi. Bir türlü inanamıyorum.

Yirmi beş sene geçmeden ar-

Mezarlıktan çıkarken tahtası yere düşüp kırılmış bir mezar gördüm. Alıp tahtayı kara kara şu yazıyı okudum üstünde: Muhlis — Burgaz posta müdürü... Bakın ben burada yalan söylüyorum işte. Burgaz posta müdürü Muhlis'i hatırlıyorum. Babamın arkadaşı idi. Zayıf, kibar, çelebi bir adamdı. Her zaman kahve renkliler giyerdi. Uzun, mahzun, kibar bir yüzü vardı. Kınalı'ya bakan burundaki kanapeye oturur, güneşin batışını seyrederdi. Genç bir karısı vardı. Dinç adamdı. Daha yaşayabilirdi. Karısı yüzünden öldü derler. Buraya gömülmüştü. Tahtası mahtası yoktur. Ama iyi biliyorum ki, buralardadır. Üzeri katır tırnakları, gelincikler, çalı süpürgeleri ile örtülmüştür. Kibar, iyi yürekli, mütevazı Muhlis bey zaten istemezdi mezar taşı. Nedir mezar taşı sanki? Bilmem hangi büyük adamın mezarını ararlar. Kitaplar mezar bulunamadığı için üzülür. — Şu kitaplara da ne oluyor? — Âlimler şurada olması melhuzdur, derler. Hattâ bazan atmasyondan mezar bulurlar. Karagöz'ün mezarı derler, meselâ. Ne lüzumsuz şeyler bunlar canım! Belki Karagöz mezar taşı istemezdi. O zamanın mezar taşları da mezar taşı idi ya! Belki de isterdi. Ben olsam ben de o mezar taşlarından isterdim. Muhlis bey de isterdi öyle bir mezar taşı. Muhlis Gelincik 1880-1932 — Burgaz'da posta müdürü — Elfâtiha. Belki fâtiha istemezdi. Sevdiği bir şarkısı vardı :

Akşam kapladı her yeri
Keder sardı dereleri.

Bu şarkıyı da elbet mezar taşına kazdırmazdı. Ama belli olmuyor ki, şu insanlar... Mezar taşında nasihat bile ediyorlar yaşayana.

Martı yumurtalarına doğru yürüdüm. Keratalar, ne de çıkılması zor yerlere yumurtluyorlar. Nasıl da saklıyorlar onları! Nereden de biliyorlar bir martı yumurtası düşmanı vardır diye. Herhalde insanlardan saklamıyorlar. Kimbilir güneşte sakin sakin kurunmaya çalışan karabataklar belki martı yumurtası oburudur. Belki de kertenkele, yılan sever martı yumurtasını, kimbilir?

Ellerim kan içinde kaldı. Yüzüm gözüm toprakla doldu. Ama kırka yakın martı yumurtası topladım. Şu yumurtaların birkaçını bizim kuluçkanın altına koysam... Kimbilir nasıl şaşırırdı bizim tepeli tavuk? Ne sersem şeydir o! Geçen sene altından ördekler sarı sarı çıktıkları zaman zavallıları suya gitmesinler diye az mı gagalamıştı. Zavallı ördek yavruları bir zaman yalağın içine giremediler. Ama bir sabah bağıra bağıra isyan edip atıverdiler kendilerini suya.

Neye bana üzüntü vermedi bugün ölüm? Yoksa onu düşünmek mi istemiyorum? Hayır, şu Ayşe hanımla Hüseyin Avni beye kızdım. Ne ayıp şey birbirini sevdiğini mezardan bile söylemek bir karı koca için!

*

Dün gazinoda üç hanım konuşurlarken duydum :

— Haydi Ayşe hanıma gidelim. Bahçesi güzeldir, otururuz, diyordu bir tanesi.

Öteki — Sabahleyin gördüm onu, İstanbul'a iniyordu, dedi.

— Hüseyin Avni beyden izin almış mı?

Gülüştüler. Önce bu muhavereden bir şey anlamadım. Sonra Ayşe - Hüseyin Avni kelimeleri kafama nedense takıldı. Birdenbire mezarlıktaki kameriyeyi hatırladım. Ne olursa olsun «Kim bu hanım?» diye sorayım şu hanımlara, diyordum. Soramıyacaktım ya, bereket versin üçüncü hanıma;

— Kim bu Ayşe hanım? dendi.

Ötekilerden biri: — Merhum Hüseyin Avni beyin haremi, dedi. Odasında bir resmi vardır. Bir yere mi gidecek Ayşe hanım, bir şey mi alacak, evini kiraya mı verecek, resmin önüne geçer: «Hüseyin Avni bey, Hüseyin Avni bey! der, ben bugün İstanbul'a inmek istiyorum. İneyim mi?» Geçenlerde dört çile yün almış. O çileyi iki eliyle tuyor, ben yumak yapıyordum. Birdenbire ayağa kalktı. Elinde çile, resme karşı döndü: «Hüseyin Avni bey! Hüseyin Avni bey! dedi. Sana bir kazak öreyim mi?» Bir taraftan da boncuk boncuk gözlerinden yaş dökülür. Korktum doğrusu! Yüreğim ağzıma geldi. «Aman hanım teyzeciğim! Allah aşkına yapma» dedim. Kendini topladı bereket versin. «Ah kızım ah! dedi, ne adamdı o!..»

Üçüncü hanım gene sordu :

— Kaç yaşlarında bu hanım?

— Yetmişlik var. Ama her işini Hüseyin Avni beye danışır. Ona danışmadan adım atmaz. Seni Hüseyin Avni bey seni! Nasıl da bağlamışsın kadını? Bu işin sırrını da beraber gömdün gitti.

O ülkede

Vüs'at O. BENER

Elini tuttuğum, gözünün içine baktığım kişileri görmedim. Çok ölülerin yanaklarına parmağımı değdirdim. Avuçlarımın içinde o iri alabalık direniyordu. O adamın kehribar tesbihi kırmızı püsküllü müdür? Şu deniz ama da mavi, değil.

Topal martısının ölümüne gözyası döken Barba ile bir, gözüm sulandı. Rengi çağla bademi eşeğin otlayısına imrendim. Benim eşeklerim hep bozdur, İnatçıdır, ağlar gibi anırır. Adamlarımı ne sever, ne sevmem ben. Onlar da beni. Odalarda kırkayaklar yürür.

Senin sesini de duymadığıma seviniyorum. Susam kokulu cebine sığınan Hidâyetin gibi. Bilememiş naftalin de kokuyor.

Bir garip ülkede oluvorum. Her keresinde bir başka anamdan yamyassı doğup, bir görünür üfürmeyle, sönük ciğerlerime can doluvor. Basaklara buğday taneleri, ölülere aklık. Canlılar ölümden, çok, ölüler ölümden, daha çok korkuyor.

Sen benden daha çok korkuyorsun şimdi, orada.

Sait Faik

İlhan Berk

YİTİK UFUK

Binlerce top kumaşa yazdım binlerce top kumaşa sıkıntımı
Şimdi bir dünyada giden gemide ellerim
Pis bir denizde.
Bir demir yolu bir çayır bir gökyüzü hava almıya çıkmış görüyorum
Ben geçerken bir evin penceresinde bir dal çiçekleniyor
Bir kadın soyunuyor göğsünü, tüylerini en ayıp yerlerini görüyorum
Görüyorum bir çocuğun gözlerinin içinde denizler inip kalkıyor
İşte yeniden dünyadayız dünyada bayağılıklarla, pisliklerle, aşağılıklarla yan-yana dünyadayız
Bir sudaki balıklara bakıyor balıklara gözlerimizi çıkarıp veriyoruz
Bizim verilmiyecek hiç bir şeyimiz yok
Ayni yerden bir kadını öpüyor ayni yerden bir denizi seyrediyoruz
Bir daha seninleyim, seninle yaşanmıyacak sıkıntılar, sevgiler, Cezayir mahalleleri, Sicilyalı gökyüzleri yok ,anlıyorum
Gemiler geçiyor uzaklardan gemiler kimse inip bineyim demiyor kimse görünmüyor, kimse görmüyorum

Yitik bir ufukta
Bağırıyorum bağırıyorum, bağırıyorum.

K A L E M

Hikâyelerinde ne diyorum ben şunu şunu şunu değil mi
Bir bulut geçiyor
Diyorum yaşasın böcekler, çiçekler, balıklar, insan oğulları, Barba Antimos
Bir sabah geliyor Matisse yeşili
Alıyorum uykularınıza, kitaplarınıza, evlerinizin önüne koyuyorum
Ne zaman bir yeşil görseniz artık her işinizi bırakıp durup bakacaksınız
Meselâ bilmiyorum ama bir şiirde bir kadının ayakları suya değdi değecek şimdi

Hem mutlaka hiç kimse geçmiyecek biraz sonra bu sokaktan
İşte bir kuş uçuyor bir yere konacak mutlaka ben yazacağım
Bir gökyüzü peşinde gidiyor bu çocuk
Bu adamı bu kadını bu masada tutan başka başka anılar
Hep böyle diyorum ben
Bir dülger balığını alıyorum gözleri güzeldir diyorum
Bir bulut çıkıyor bir bulut çıktı diyorum
Sarılıyorum kaleme.

A Ğ I T

BAKTIK bir evin bahçesi ilk defa bir evin bahçesi başını almış gidiyor
Bir çocuk Grenoble'da İtalyan mahallesinde bir çocuk görüyor ilk
Deniz kıyısındaki o her akşamki kahve birdenbire tutup batıyor
Ne varsa umutlu umutsuz, sıkıntılı sıkıntısız, o cumartesi akşamları, firengili ağaçlar çekip gidiyor
Yeşil zeytin, limon gibi bir Istanbul sarısı kalıyor geriye
Bir evin bahçesi ilk defa gülmüyor, saksıdaki bir çiçek büyümek istemiyor ilk defa
Gece, her taraf gece, Katina'nın elleri gece, en sevdiğimiz yerleri gece, gece hiç bitmiyor
Bağırmak sabahlara, akşam üzerlerine, bir pencereden bir denizden bağırmak, bağırmak
Uyandık E f t a l i k u s uyandık İstiklâl caddesi yok, Beyoğlu'ndaki güneş yok
Gökyüzü yok.

İlhan BERK

(*) Ben bu şiirimi «Seçilmiş Hikâyeler» için yazmış, telif hakkını da almıştım. Sonradan bir kopyasını sadece okuması için bir arkadaşıma gönderdiğim halde «Yenilik» te yayınlandığını üzüntüyle gördüm. Salim Şengil'e elimde olmıyarak haksızlık edildiği düşüncesindeyim. Kendisinden ve okuyucularımdan özür dilerim.

İlhan BERK